

Nie jest to doręczenie w trybie art. 15 zzs⁹ ust.2 i 3 ustawy z 2 marca 2020 r.

Sygn.akt III AUa 756/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 września 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Sławomir Bagiński

Protokolant Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 września 2021 r. w B.

sprawy z odwołania J. Ś. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o rekompensatę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 kwietnia 2021 r. sygn. akt V U 1471/19

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. odstępuje od obciążania J. Ś. (1) kosztami procesu.

Sławomir Bagiński

Sygn. akt III AUa 756/21

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z 31 lipca 2019 roku wydaną na podstawie art. 21 ustawy z 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (Dz.U.2019.1924) odmówił J. Ś. (1) prawa do rekompensaty, ponieważ wnioskodawca nie udowodnił 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy uznał, iż okres zatrudnienia w szczególnych warunkach wynosi 14 lat 9 miesięcy i 18 dni. Organ rentowy do okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach nie zaliczył okresu pracy w Zakładach (...) imieniem E. P. w W. od 16 października 1972 roku do 14 września 1991 roku, ponieważ nie zostało przedłożone świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył J. Ś. (1) twierdząc, że w Zakładach (...) pracował w szczególnych warunkach na wydziale przędzalni na stanowisku ślusarza oddziałowego zmianowego w całym okresie zatrudnienia to jest 15 lat 10 miesięcy i 24 dni, włącznie ze służbą wojskową obejmująca okres 2 lat 1 miesiąca i 7 dni. Wskazywał, że był zatrudniony w szczególnych warunkach zgodnie z Wykazem A dział VII. Przemysł lekki poz. 1 obróbka surowców i ich przędzenie.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniosł o jego oddalenie i podtrzymał argumenty przedstawione w uzasadnieniu decyzji.

W wyroku z 8 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. Ś. (1) rekompensatę, jednocześnie nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, że w sprawie V U 529/18 toczyło się postępowanie o prawo do emerytury z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach. Odwołanie J. Ś. (1) od decyzji z 9 kwietnia 2018 roku odmawiającej prawa do emerytury z tego tytułu nie zostało ostatecznie przez Sąd Okręgowy w Białymstoku rozpoznane. Odwołujący przed wydaniem wyroku cofnął odwołanie podnosząc, iż nabył prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym i w związku z tym nie będzie dochodził prawa do wcześniejszej emerytury. Sąd Okręgowy postanowieniem z 8 maja 2019 roku umorzył postępowanie w sprawie V U 529/18.

Następnie J. Ś. (1) złożył wniosek o wznowienie postępowania w sprawie V U 529/18 i Sąd Okręgowy w Białymstoku postanowieniem z 26 lutego 2020 roku w sprawie V U 1308/19 odrzucił skargę jako wniesioną po terminie.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w tej sytuacji w niniejszej sprawie nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Z tego powodu Sąd Okręgowy uznał, że rozpoznając odwołanie J. Ś. (1) od decyzji z 31 lipca 2019 roku musiał rozstrzygnąć, czy odwołujący pracował w szczególnych warunkach w Zakładach (...) w W.. Sąd pierwszej instancji zauważył, że okres pracy w szczególnych warunkach zaliczony przez organ rentowy wynosi 14 lat 9 miesięcy i 18 dni.

Na podstawie dowodów z przesłuchania świadka oraz wnioskodawcy, a w szczególności dowodu z opinii biegłego z zakresu bhp Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca podczas pracy na stanowisku ślusarza wykonywał właśnie bieżące naprawy i bieżącą konserwację maszyn włókienniczych na terenie przędzalni, w której odbywały się prace w warunkach szczególnych w oparciu o wymagania określone w Wykazie A Dział VII - w przemyśle lekkim, pozycja 1 - obróbka surowców i ich przędzenie. W konsekwencji stwierdził, że praca wnioskodawcy na stanowisku ślusarza wydziałowego jest pracą w szczególnych warunkach, o której mowa w Wykazie A dział 14 pozycja 25, czyli bieżąca konserwacja agregatów i urządzeń oraz prace budowlano-montażowe na oddziałach będących w ruchu w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Sąd Okręgowy wskazał, że opinia biegłego nie była kwestionowana przez organ rentowy jak też przez odwołującego.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca ma ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach niezbędnych do przyznania prawa do rekompensaty.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniosł organ rentowy. Wyrok zaskarżył w całości. Zarzucił naruszenie prawa materialnego poprzez błędne zastosowanie 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (t.j. Dz. U. 2018.1924), poprzez przyznanie prawa do rekompensaty w sytuacji, gdy J. Ś. (1) miał możliwość nabycia prawa do emerytury wcześniejszej z tytułu pracy w szczególnych warunkach, a zatem nie przysługuje mu odszkodowanie jakim jest rekompensata.

Organ rentowy wskazał, że nie jest sporna okoliczność, iż wnioskodawca w okresie od 16.10.1972 r. do 14.09.1991 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach w Zakładach (...) w W.. Zdaniem organu rentowego mógł on skorzystać z wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy stwierdził, że celem rekompensaty jest zapewnienie pracownikom uzyskania odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, jak również emerytury pomostowej. Rekompensata nie przysługuje osobie, która ex lege nabyła prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, choćby nie złożyła wniosku no emeryturę i nie uzyskała prawa do niego potwierdzonego decyzją organu rentowego. Organ rentowy wskazał, że stanowisko takie jest utrwalone w

orzecznictwie sądowym, powołał się w tym względzie na wyrok Sądu Najwyższego z 16 maja 2018 r. w sprawie III UK 88/17.

Wnioskodawca w odpowiedzi na apelację stwierdził, że nie zgadza się z apelacją. Według wnioskodawcy nie ma zastosowania art. 21 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych. Stwierdził, że przeszedł na emeryturę w wieku ustawowym - 65 lat.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

1. Fakty nie były sporne. Zasadniczy układ tych faktów jest następujący:

J. Ś. (1) urodził się (...)

Przed 1.01.1999 r. J. Ś. (2) ma 25 lat 2 miesiące i 6 dni okresów składkowych oraz 1 rok i 9 dni okresów nieskładkowych (akta kapitału początkowego: świadectwo pracy z 14.10.1991 r., zaświadczenie o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 15.10.2002 r. oraz załącznik do zaświadczenia ZUS Rp-7 z 19.02.2003 r.).

Okres od 16.10.1972 r. do 14.09.1991 r. włącznie ze służbą wojskową (23.04.1974 r. – 17.05.1976 r.; akta kapitałowe - odpis książeczki wojskowej) jest okresem pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych i okresem zaliczanym do tej pracy z tytułu służby wojskowej. W okresie od 16.09.1991 r. do 31.12.2008 r. wnioskodawca, z wyłączeniem okresów nieskładkowych, ma 14 lat 9 miesięcy i 18 dni pracy w szczególnych warunkach.

28 lutego 2018 r. J. Ś. (1) złożył wniosek o emeryturę. Decyzją z 9 kwietnia 2018 r. (...) Oddział w B. odmówił przyznania prawa do emerytury. Za udowodnione przyjął bowiem tylko 6 lat 3 miesiące i 16 dni okresów pracy w szczególnych warunkach (akta o emeryturę w wieku obniżonym – wniosek k. 1, decyzja k. 12).

Od tej decyzji J. Ś. (1) wniósł odwołanie. Postępowanie sądowe w tej sprawie zostało prawomocnie umorzone postanowieniem z 8 maja 2019 r., z uwagi na cofnięcie odwołania (sprawa SO w Białymstoku V U 529/18). Odwołujący wskazał wówczas, że nie będzie dochodził emerytury wcześniejszej. Stwierdził, że nie jest mu to potrzebne z uwagi na nabycie prawa do emerytury w wieku powszechnym (akta V U 529/19: odwołanie k. 3, protokół k. 45, postanowienie k. 46).

10 lipca 2019 r. J. Ś. (1) złożył kolejny wniosek o emeryturę w wieku powszechnym. Decyzją z 31 lipca 2019 ZUS Oddział w B. przyznał mu emeryturę od 1.07.2019 r. Decyzją z 31 lipca 2019 r. (...) Oddział w B. odmówił J. Ś. (1) prawa do rekompensaty (akta o emeryturę: wniosek k. 1 decyzje k. 8 i 9).

2. Rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat (art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych – t. j. Dz. U. 2018.1924 ze zm., dalej zwana „ustawą”). Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 21 ust. 2 ustawy). Jednocześnie z definicji ustawowej rekompensaty wskazanej w art. 2 pkt 5 ustawy wynika, że rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej. Świadczenie może zostać przyznane ubezpieczonym, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, bowiem nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Celem art. 2 pkt 5 jest przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego, stażu pracy w szczególnych warunkach) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Tym samym nie dotyczy on ubezpieczonych,

którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 16 marca 2021 r. III AUa 312/20).

3. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku skupił się na ocenie, czy ubezpieczony spełnia przesłankę legitymowania się okresem pracy w warunkach szczególnych, pomijając w zasadzie pozostałe przesłanki wymagane do otrzymania prawa do rekompensaty. Nie rozstrzygnął mianowicie, czy wnioskodawca utracił możliwość nabycia emerytury wcześniejszej. Nie jest wykluczone, że rozstrzygające znaczenie w tym względzie przypisał decyzji ZUS z 9 kwietnia 2018 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego ubezpieczony przed 1 stycznia 1999 r. osiągnął 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz 15 lat pracy w szczególnych warunkach, a tym samym spełnił przesłanki obiektywne do przyznania emerytury wcześniejszej na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2020.53 j.t.). Ustawodawca nie pozbawił zatem ubezpieczonego prawa do emerytury wcześniejszej. Inaczej mówiąc ubezpieczony nie „utracił możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze” w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy.

Oczywiście można argumentować, że przecież Zakład Ubezpieczeń Społecznych w decyzji z 9 kwietnia 2018 r. odmówił przyznania prawa do emerytury wcześniejszej, co konsekwencji oznacza, że mimo przysługiwania prawa (in abstracto) nie zostało ono zrealizowane. Mówiąc kolokwialnie co z tego, że prawo przysługuje skoro nie dano możliwości skorzystania z tego prawa.

Należy jednak zwrócić uwagę, że decyzja ZUS z 9 kwietnia 2018 r. oparta była na stwierdzeniu, że ubezpieczony udowodnił jedynie 6 lat 3 miesięcy i 16 dni pracy w szczególnych warunkach przed 1 stycznia 1999 r. Jednocześnie istotne jest stwierdzenie, że do wniosku o emeryturę wcześniejszą wnioskodawca dołączył świadectwo pracy, które dotyczyło okresów pracy w szczególnych warunkach przypadających jedynie po 16 września 1991 r. Przed wydaniem decyzji z 9 kwietnia 2018 r. ubezpieczony nie podnosił, że był zatrudniony w szczególnych warunkach w latach 1972-1991. Okoliczność tę podniósł dopiero w odwołaniu od decyzji (akta emerytalne i akta sprawy V U 529/18 SO w Białymstoku). Postępowanie sądowe w sprawie z odwołania od decyzji z 9 kwietnia 2018 r. nie zostało jednak zakończone merytorycznym rozstrzygnięciem, z uwagi na cofnięcie odwołania przez ubezpieczonego. W konsekwencji to nie po stronie błędnego działania organu rentowego leżała przyczyna odmowy przyznania prawa do emerytury wcześniejszej. Odmowa ta wynikała z niewykorzystania możliwości procesowych i dowodowych przez ubezpieczonego. W takiej sytuacji tym bardziej nie można uznać, że odmowa przyznania prawa do emerytury wcześniejszej jest równoznaczna z „utratą możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach” w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy.

Podkreślić należy, że jeżeli ubezpieczony składa wniosek o emeryturę, który może być uwzględniony jedynie w sytuacji posiadania 15 lat pracy w szczególnych warunkach przed 1 stycznia 1999 r., to powinien wykorzystać dostępne możliwości procesowe i dowodowe, aby w sprawie o rekompensatę skutecznie powoływać się na nieprzysługiwanie prawa do emerytury. Negatywne rozstrzygnięcie organu rentowego dotyczące emerytury nie musi oznaczać, że w sprawie o rekompensatę należy przyjmować brak prawa do emerytury in abstracto. Taka sytuacja zachodzi zwłaszcza w sytuacji kiedy ubezpieczony w sprawie o rekompensatę przedstawił nowe okoliczności, czy dowody, na podstawie których ustalono 15 letni okres pracy w szczególnych warunkach przed 1 stycznia 1999 r.

W tym stanie rzeczy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzeczono jak w wyroku